

דבר תורה לפרשת פנחס – הרבנית ד"ר לאה ויזל

בפרשתנו מתואר טקס "העברת השרביט" של ההנהגה ממשה שהנהיג את עם ישראל במדבר אל יהושע בן נון תלמידו המובהק שעתיד להכניסם לארץ ישראל.

לבקשתו של משה הפונה לה' בביטוי "ה' אלוקי הרוחות" ומבקש שימונה איש ראוי על העדה הזקוקה לרועה, מצווה ה' את משה: "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתו אתו לעיניהם: ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה (במדבר כז, יח-כא)

חכמים במדרש לומדים מהשימוש בביטוי המיוחד "ה' אלקי הרוחות" שמשה בקש מה' המכיר רוח כל אחד ואחד למנות אדם שידע להלוך עם כל אחד ואחד מהם לפי דעתו. בהתאם לפנייתו זו, מונה יהושע המתואר כ"איש אשר רוח בו". פירושו של דבר, אדם המסוגל להתנהל מול כל אחד ואחת על ייחודו ולהכיל את כולם. כך מובא בילקוט שמעוני רמז תשעו: "תדע לך שכן משה מבקש מלפני הקב"ה: רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעת של כל אחד ואחד, ואין דעתן של בניך דומין זה לזה. בשביל שאני מסתלק ממך, בבקשה ממך, אם בקשת למנות עליהן מנהיג מנה עליהן אדם שהוא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, שנאמר: "יפקוד ה' אלהי הרוחות".

מכאן, שאחת התכונות הדרושות למנהיג בישראל היא היכולת לקבל את השונות של האנשים שתחתיו, "איש אשר רוח בו".

הנצי"ב מבאר את התיאור "איש אשר רוח בו" בצורה שונה. לפי פירושו, "איש אשר רוח בו" הוא אדם המסוגל לעמוד על דעתו ולא להיגרר אחר רצונות הקהל או אינטרסים אישיים שלו. אדם בעל עקרונות שאינו מושפע מדעת קהל, מרייטינג או מחישובים פוליטיים אישיים.

ה' מעיד על יהושע שהוא 'איש אשר רוח בו' והוא המתאים להיות זה "אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם..". (שם, פס' יז).

מעניין שמפשט פסוק י"ז הנ"ל עולה שהתנאי לכך שהמנהיג יביאם ויוציאם הוא שהוא יצא לפניו, בראש.

הנהגה נבחנית לכל אורכה לרבות בסופה. גדולתו של משה כמנהיג באה לידי ביטוי גם באופן בו הוא מעביר את ההנהגה לבא אחריו. משה המשול לחמה מאציל מהודו ואורו על יהושע המשול ללבנה המקבלת את אורה ממשה, מכוחו נמשכת ההנהגה בישראל גם בדורות הבאים אחריו. משה העביר את התפקיד ליהושע באצילות ובפרגון מלא. חכמים מתארים שמשה עשה זאת ב"טוב עין", כלשון מדרש רבה פרשה כא, טו: "אמר לו הקב"ה: קח לך את יהושע בן נון, ועשה משה בטוב עין שנאמר

(משלי כב): "טוב עין הוא יברך". משל למלך שאמר לבן ביתו: "תן לפלוני סאה של חטים, הלך ונתן לו סאתים. אמר לו: "הרי סאה משל מלך וסאה משלי". כך אמר הקב"ה למשה: "וסמכת את ידך עליו" יד אחת. מה עשה? "ויסמך את ידיו ויצוהו".."

היכולת להעביר את ההנהגה למנהיג של דור ההמשך היא גם חלק חשוב של המנהיגות. אף שאורו של יהושע לעומת משה הוא כאור הלבנה לעומת החמה מעביר משה את השרביט בלב שלם וללא התמרמרות. רש"י מדגיש שהאופן בו הועברה ההנהגה לעיני ישראל נועד לכך שגם העם יקבל בלב שלם וללא טרזניה את הנהגתו של יהושע.

מכל האמור לעיל עולה כי מהתיאור הקצר של חילופי ההנהגה המובא בפרשתנו ניתן ללמוד מהי מנהיגות אמיתית, מהן הציפיות מהמנהיג ואיך צריך העם לקבל את התמורות בהנהגה.